

BOLALARDA STOMATOLOGIK KASALLIKLAR PROFILAKTIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Safarova Mashhura Sulaymonovna¹

¹ Buxoro davlat tibbiyot instituti xirurgik stomatologiya kafedrası assistenti. <https://orcid.org/0000-0003-1067-8176>

REZUME

Bolalar orasida stomatologik kasalliklar oldini olish uchun butun jamiyatning sa'y-harakatini yo'naltirish maqsadga muvofiq. Tish kasalliklarining oldini olish og'iz bo'shlig'i kasalliklarining paydo bo'lishi va rivojlanishining oldini olish hisoblanadi. Har bir bola og'iz bo'shlig'ini ehtiyotkorlik bilan va to'g'ri parvarish qilishi eng muhim profilaktik va yordamchi terapevtik muolaja ekanligiga ishonch hosil qilishi kerak.

Tish shifokorining vazifasi bemorlarni tish kariyesi va periodontal kasalliklarni oldini olishga qaratilgan og'iz gigienasini saqlab qolish uchun lozim bo'lgan amaliyotlarni uqtirishni o'z ichiga oladi.

Maqsadimiz maktabgacha yoshdagi bolalarda asosiy stomatologik kasalliklarning oldini olish. Buning uchun Buxoro viloyati maktabgacha yoshda bo'lgan 1066 nafar bolada stomatologik ko'ruv o'tkazilib, ota-onalarida so'rovnoma o'tkazildi. Shu asosida bolalar uch guruhga: tabiiy oziqlanishda bo'lgan, sun'iy va aralash oziqlanishda bo'lgan bolalar guruhlari ajratildi. Birinchi bosqichda maktabgacha ta'lim muassasalariga tashrif buyuradigan bolalarning ota-onalari bilan stomatologik kasalliklar profilaktikasi yuzasidan sanitariya-ma'rifiy ishlar amalga oshirildi. Ikkinchi bosqichda bolalar guruhlari "tishlarni sog'lom saqlash", "tishlarni tozalash usuli", "ratsional ovqatlanish va sog'lom tishlar" salomatlik darslari o'tkazildi. Tadqiqotning uchinchi bosqichida bolalarda og'iz bo'shlig'ining dastlabki gigienik holati aniqlandi. To'rtinchi bosqichda bolalarning og'iz bo'shlig'ining mustaqil individual gigienasi darajasi baholandi. Xulosa qilib aytganda og'iz bo'shlig'i gigienasi chora-tadbirlarini muntazam o'tkazish uchun motivatsiyalash, ratsional ovqatlanish haqida suhbat, asosan uglevodlarni o'z ichiga olgan mahsulotlar soni va miqdorini kamaytirish, bolalar va ularning ota-onalari, tarbiyachilar bilan o'tkazilgan floridlardan foydalanishning tishlar uchun ahamiyatini tushuntirish, sut prikusi davrida bolalar og'iz bo'shlig'ining gigienik holatini sezilarli darajada yaxshilashga yordam berdi.

Kalit so'zlar: og'iz bo'shlig'i, tishlar, bolalar, profilaktika.

Iqtiboslik keltirish uchun:

Safarova M.S. Bolalarda stomatologik kasalliklar profilaktikasini takomillashtirish. *Интегративная стоматология и челюстно-лицевая хирургия*. 2023;2(2):213–217. <https://doi.org/10.57231/j.idmfs.2023.2.2.031>

IMPROVING THE PREVENTION OF DENTAL DISEASES IN CHILDREN

Safarova Mashhura Sulaymonovna¹

¹ Assistant of the Department of Surgical Dentistry, Bukhara State Medical Institute. <https://orcid.org/0000-0003-1067-8176>

ANNOTATION

It is appropriate to direct the efforts of the whole society to prevent dental diseases among children. Prevention of dental diseases is the prevention of the occurrence and development of diseases of the oral cavity. Every child should be convinced that careful and correct care of the oral cavity is the most important preventive and auxiliary therapeutic procedure.

The role of the dentist is to teach patients about the necessary oral hygiene practices to prevent dental caries and periodontal diseases.

Our goal is to prevent primary dental diseases in children of preschool age. For this purpose, 1066 children of Bukhara region of preschool age were given a dental examination and a questionnaire was given to their parents. Based on this, the children were divided into three groups: those on natural nutrition, those on artificial and mixed nutrition. In the first stage, sanitary and educational work was carried out with the parents of children visiting preschool educational institutions regarding the prevention of dental diseases. In the second stage, children's groups were given health lessons on "keeping teeth healthy", "teeth cleaning method", "rational nutrition and healthy teeth". In the third stage of the study, the initial hygienic condition of the oral cavity of children was determined. In the fourth stage, the level of independent individual oral hygiene of children was assessed. In short, motivation for regular oral hygiene measures, conversation about rational nutrition, reducing the number and quantity of products containing carbohydrates, communication with children and their parents, educators Explaining the importance of the use of fluorides for teeth helped to significantly improve the hygienic condition of the oral cavity of children during the period of lactation.

Key words: oral cavity, teeth, children, prevention.

For citation:

Safarova M.S. Improving the prevention of dental diseases in children. *Integrative dentistry and maxillofacial surgery*. 2023;2(2):213–217. <https://doi.org/10.57231/j.idmfs.2023.2.2.031>

KIRISH

Mamlakatimizda stomatologik kasalliklar etarlicha ko'p uchraydi, holatning shu tarzda davom etishi kasallanishning ko'payishiga olib keladi. Sharoitlarni ma'lum yo'nalishda o'zgartirilmasa, ularning yanada oshishini kutish kerak. Ayniqsa, bolalar orasida stomatologik kasalliklar oldini olish uchun butun jamiyatning sa'y-harakatini yo'naltirish maqsadga muvofiq. Hozirgi kunda oddiy va arzon narxlarda profilaktik ogohlantirish bilan oldini olish mumkin bo'lgan kasalliklarni davolash uchun muhim moddiy resurslarni sarflashni davom ettirish mantiqiy jihatdan to'g'ri emas. Shu sababli, tish kasalliklarining oldini olish, tish kasalliklari uchun xavf omillarini bartaraf etishga qaratilgan ijtimoiy va individual kompleks profilaktika choralari tizimini joriy etishni nazarda tutishi kerak. Stomatologik kasalliklarni kelib chiqishiga sabab bo'luvchi, uning kechish og'irligiga o'z ta'sirini o'tkazuvchi xavfni baholash mezonidir. Xavf omillar - bu ma'lum sharoitlarda kasallikning boshlanishiga yoki og'irlashishiga olib keladi. Asosiy stomatologik kasalliklarning paydo bo'lishi uchun xavf omillariga quyidagilar kiradi: homiladorlikning patologik kechishi, erta tug'ilish, hayotning dastlabki uch yilidagi boshidan o'tkazgan kasalliklar, sun'iy oziqlantirish paytida sut so'rg'ichlari hamda oddiy so'rg'ichlardan noto'g'ri va tartibsiz foydalanish; muvozanatsiz oziqlanish, ortiqcha miqdorda uglevodlar qabul qilish (orada tez-tez asosiy ovqatlar orasida shirinlik iste'mol qilish) barcha yosh davrlarida, suv, sabzavot va mevalarni etarli darajada iste'mol qilmaslik, bolalar ratsioniga etarli miqdorda qattiq ovqatlarni kiritmaslik; og'iz bo'shlig'ining nogigienik holati, ko'p miqdorda tish blyashkalari, og'izda kasallangan va qimirlab qolgan tishlarning mavjudligi, tish qatori nuqsonlari va boshqalar; ichimlik suvida ftor miqdorining etishmasligi, mineral komponentlarni etarlicha qabul qilmaslik natijasida tish qattiq to'qimalari qarshiligining pasayishi va aholining gigiena masalalari bo'yicha sanitariya savodxonligining pastligi.

Profilaktika (yunon. prophylaktikos xavfsizlik) - kasalliklarning kelib chiqishi va tarqalishini oldini olish, salomatlikni himoya qilish va mustahkamlashga qaratilgan chora-tadbirlar majmuidir.

Tish kasalliklarining oldini olish og'iz bo'shlig'i kasalliklarining paydo bo'lishi va rivojlanishining oldini olish hisoblanadi. Ushbu yo'nalish zamonaviy stomatologiyada ustuvor hisoblanadi. Ko'pgina mamlakatlarning tajribasi shuni ko'rsatadiki, stomatolog xodimlarning oddiy miqdoriy o'sishi, stomatologik xizmatni moliyalashtirish va moddiy jihatdan ta'minlash, tish kariesi va periodontal kasalliklarning tarqalishi hamda intensivligida mavjud vaziyatni o'zgartirish uchun etarli bo'lmaydi. Jahon stomatologik amaliyoti ishonchli profilaktik dasturlarini qo'llash tishlarning karies intensivligi va periodontal kasalliklar jadalligini keskin pasayishiga olib keladi, bolalarda tishlarning erta yo'qotilish hollari kamayishiga va sun'iy tishlari bo'lgan bolalar va o'smirlar sonini kamayishiga muhim o'rin tutadi. Profilaktika usullarining qiymati o'rtacha hisobda tish kasalliklarini davolash narxidan 20 marta past.

Tish cho'tkasi va pastasi, misvoq og'iz gigienasi uchun bolalarning umumiy gigienasining ajralmas qismi hisoblanadi. Uning samaradorligi asosan tish va tishlarni tozalash usullariga bog'liq. Har bir bola og'iz bo'shlig'ini ehtiyotkorlik bilan va to'g'ri parvarish qilishi eng muhim profilaktik va yordamchi terapevtik muolaja ekanligiga ishonch hosil qilishi kerak.

Tish shifokorining vazifasi bemorlarni tish kariyesi va periodontal kasalliklarni oldini olishga qaratilgan og'iz gigienasini saqlab qolish uchun lozim bo'lgan amaliyotlarni uqtirishni o'z ichiga oladi.

TADQIQOT MAQSADI:

maktabgacha yoshdagi bolalarda asosiy stomatologik kasalliklarning oldini olish.

TADQIQOT MATERIALLARI VA USULLARI:

Buxoro shahri va tumanlaridagi aholining asosiy stomatologik kasalliklari profilaktikasi

doirasida Buxoro davlat tibbiyot instituti xodimlari sut va aralash prikusi davrida bolalarda birlamchi profilaktika tadbirlarini ishlab chiqdik va o'tkazdik. Bunda maktabgacha yoshda bo'lgan 1066 ta bolada stomatologik ko'ruv o'tkazilib, ota-onalarida so'rovnoma o'tkazildi. Shu asosida bolalar uch guruhga: tabiiy oziqlanishda bo'lgan, sun'iy va aralash oziqlanishda bo'lgan bolalar guruhlariga ajratildi. Bunda 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 16, 19, 20, 24, 25, 26, 50, 51, 52, 61-maktabgacha ta'lim muassasalarining 1066 nafar tarbiyalanuvchilari tekshirildi.

NATIJALAR:

Birinchi bosqichda ushbu muassasaga tashrif buyuradigan bolalarning ota-onalari bilan stomatologik kasalliklar profilaktikasi yuzasidan sanitariya-ma'rifiy ishlar amalga oshirildi. Suhbat davomida ota-onalar tishlarni tozalashning standart usuli, misvoq, flosslardan foydalanish bilan tanishdilar. Bolalar tish pastasi va cho'tkalarini individual tanlash bo'yicha tavsiyalar berildi. Bolalarga tarkibiga ftor saqlovchi tish pastalarini tanlash tafsifiya qilindi. Ota-onalarga bolaning tishlarini har kuni ikki marta tozalashni nazorat qilish tavsiya etildi. Uglevodlarga boy oziq-ovqat mahsulotlari, ya'ni shakarlarning og'iz bo'shlig'ida ortiqcha miqdori va davomiyligini kamaytirishning ahamiyati tushuntirildi. Ratsional ovqatlanish bo'yicha tavsiyalar berildi. Ftorid qo'shimchalarining tashuvchisi sifatida yodlangan-ftorli tuzni iste'mol qilish tavsiya etildi. Suhbat davomida ota-onalarning bolalarni tekshirish hamda gigienik va profilaktik tadbirlarni o'tkazish bo'yicha ixtiyoriy roziligi olindi.

Ikkinchi bosqichda bolalar guruhlarida "tishlarni sog'lom saqlash", "tishlarni tozalash usuli", "ratsional ovqatlanish va sog'lom tishlar" salomatlik darslari o'tkazildi. Bolalar bog'chasi tarbiyachilari bilan suhbatlar o'tkazildi, unda sut tishlari davrida og'iz bo'shlig'ining sifatli gigienasini o'rgatish zarurligi ta'kidlandi. Bu yoshda tarbiyachining o'rni bolalar uchun muhim rol o'ynashi hisobga olindi. Tarbiyachilar sog'liqni saqlash darslarida faol ishtirok etdilar.

Tadqiqotning uchinchi bosqichida bolalarda og'iz bo'shlig'ining dastlabki gigienik holati aniqlandi. Tishlar holatini baholash umumiy qabul qilingan usul bo'yicha gigienik indeks (GI Fyodorov-Volodkina, 1968) yordamida amalga oshirildi. Bolalarda individual og'iz gigiena (GI-0)

dastlabki darajasi qoniqarsiz edi ($1,91 \pm 0,07$ dan $2,31 \pm 0,03$ gacha). Natijalar shuni ko'rsatadiki, ota-onalar farzandlarining tishlari gigienik holatiga etarlicha e'tibor bermaydilar.

To'rtinchi bosqichda bolalarning og'iz bo'shlig'ining mustaqil individual gigienasi darajasi baholandi. Shu maqsadda tarbiyalanuvchilar bilan suhbat o'tkazildi, ularning yoshi uchun soddavatushunarli bo'lgan, tishlarni muntazam tozalash, tish cho'tkasi, pastalari, misvoq, floss, og'iz yuvish vositalarining ahamiyati tushuntirildi. Uglevodlarga boy oziq-ovqat mahsulotlarining ko'pligi, ya'ni shirinliklar iste'moliga alohida e'tibor qaratildi. Keyin barcha bolalar modellarda tishlarni tozalashning standart usuli o'rgatildi. 1 oydan so'ng bolalarda shaxsiy og'iz bo'shlig'i gigienasi darajasi qayta aniqlandi. Gigienik indeks ko'rsatkichlari bir oz yaxshilandi. Natijada bolalar individual og'iz bo'shlig'i gigiena darajasi qoniqlaniligi ($1,51 \pm 0,03$ $1,93 \pm 0,09$ dan) (GI-1) aniqlandi.

XULOSA:

og'iz bo'shlig'i gigienasi chora-tadbirlarini muntazam o'tkazish uchun motivatsiyalash, ratsional ovqatlanish haqida suhbat, asosan uglevodlarni o'z ichiga olgan mahsulotlar soni va miqdorini kamaytirish, bolalar va ularning ota-onalari, tarbiyachilar bilan o'tkazilgan ftoridlardan foydalanishning tishlar uchun ahamiyatini tushuntirish, sut prikusi davrida bolalar og'iz bo'shlig'ining gigienik holatini sezilarli darajada yaxshilashga yordam berdi. Gigienik indeksning motivatsion ishlaridan bir oy o'tgach ko'rsatkichlar normallashti, bu esa yaxshi og'iz gigienasiga mos keldi. 3-7 yoshli bolalarda tishlarni standart usulda yuvish yuzasidan ta'lim berish, gigienik vositalar, ya'ni tish cho'tkasi va pastalarini individual tanlash, misvoq, flosslardan foydalanish bo'yicha darslar, gigienik indeks ko'rsatkichlarining normallashtiruviga olib keldi. Stomatolog shifokor tomonidan tish yuvishni muntazam nazorat qilish juda samarali bo'ldi.

Gigienik indeks baholanganda og'iz gigienasi asosiy guruhdagi barcha bolalarda qoniqlanarli ekanini aniqladi. Gigiena va profilaktika tadbirlarini o'z ichiga olgan, bolalar muassasasida stomatolog shifokorining ishi eng yaxshi natijalarga erishishga imkon berdi. Gigiena indeksiga ko'ra, 3-7 yoshdagi barcha bolalarda og'iz gigienasi yaxshilandi.

Sut prikusi davrida bolalarda og'iz bo'shlig'i gigiena holatini yaxshilashga erishish uchun, tishlarini to'g'ri va doimiy yuvish ko'nikmalarini shakllantirish, uzoq vaqt davomida shifokor-stomatolog va bola o'rtasida doimiy hamkorlikni talab qiladi. Sut prikusi davrida bolalar o'rtasida asosiy stomatologik kasalliklar profilaktikasi dasturini amalga oshirishda kafedra xodimlari va bolalar muassasasi tarbiyalanuvchilarining yaqin hamkorligi gigiyena va profilaktika chora-tadbirlari kompleksida yaxshi natijalar joriy etish imkonini berdi.

MANFAATLAR TO'QNASHUVI

Mualliflar ushbu tadqiqot ishi, uning mavzusi, predmeti va mazmuni raqobatdosh manfaatlarga ta'sir qilmasligini ma'lum qiladi.

MOLIYALASHTIRISH MANBALARI

Mualliflar tadqiqot olib borish davomida moliyalashtirish mavjud bo'lmaganligini ma'lum qiladilar.

MA'LUMOTLAR VA MATERIALLARNING OCHIQLIGI

Ushbu tadqiqot davomida olingan yoki tahlil qilingan barcha ma'lumotlar ushbu nashr etilgan maqolaga kiritilgan.

MUALLIFLARNING TADQIQOTDAGI HISSALARI

Barcha mualliflar tadqiqotni tayyorlash va uning natijalarini sharhlash, shuningdek, nashrga tayyorlashga hissa qo'shgan. Barcha mualliflar qo'lyozmaning yakuniy versiyasini o'qib chiqishgan va tasdiqlashgan.

ETIK JIHATDAN MA'QULLASH VA ISHTIROK ETISH UCHUN ROZILIK

Tadqiqot olib borish bo'yicha barcha xalqaro, milliy va/yoki institutsional ko'rsatmalarga rioya qilingan.

NASHRIYOTNING ESLATMASI

"Integrativ stomatologiya va yuz-jag' jarrohligi" jurnali chop etilgan xaritalar va institutsional mansublik ko'rsatkichlari bo'yicha yurisdiksiya da'volariga nisbatan neytral bo'lib qoladi.

*Maqola kelib tushgan sana: 04.04.2023 y.
Nashrga qabul qilingan sana: 21.05.2023 y.*

CONFLICT OF INTERESTS

The authors declare the absence of obvious and potential conflicts of interest related to the publication of this article.

SOURCES OF FUNDING

The authors state that there is no external funding for the study.

AVAILABILITY OF DATA AND MATERIALS

All data generated or analysed during this study are included in this published article.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

All authors contributed to the design and interpretation of the study and to further drafts. All authors read and approved the final manuscript.

ETHICS APPROVAL AND CONSENT TO PARTICIPATE

All applicable international, national and/or institutional ethical guidelines have been followed.

CONSENT FOR PUBLICATION

Not applicable.

PUBLISHER'S NOTE

Journal of *"Integrative dentistry and maxillofacial surgery"* remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Article received on 04.04.2023

Accepted for publication on 21.05.2023

ADABIYOTLAR / REFERENCES

1. Сафарова М. С., Хамитова Ф. А. Непосредственное влияние заболеваний челюстно-лицевой области и зубов на психику и внутренние органы //Тенденции и перспективы развития науки и образования в условиях глобализации. – 2015. – №. 2-С. – С. 4-6.
2. Mashura Sulaymonovna Safarova, Feruza Raxmatilloevna Kamalova Maktabgacha yoshdagi bolalarda asosiy stomatologik kasalliklarning oldini olish // Scientific progress. 2021. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/maktabgacha-yoshdagi-bolalarda-asosiy-stomatologik-kasalliklarning-oldini-olish>.
3. Сафарова М.С. Влияние искусственного вскармливания на развитие челюстно-лицевой области и на организм детей в целом // ИСЧЛХ. 2022. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-iskusstvennogo-vskarmlivaniya-na-razvitie-chelyustno-litsevoy-oblasti-i-na-organizm-detey-v-tselom>.
4. Сафарова М.С. Влияние искусственного вскармливания на развитие челюстно-лицевой области и на организм детей в целом // ИСЧЛХ. 2022. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-iskusstvennogo-vskarmlivaniya-na-razvitie-chelyustno-litsevoy-oblasti-i-na-organizm-detey-v-tselom>.